iki 1,95–2,1 m gylio. Šurfuose 1–2 po supustyto smėlio sluoksniu 2,05–2,1 m gylyje fiksuotas 20–25 cm storio juodo durpingo smėlio sluoksnis, kuris susiformavo pelkėtoje ir drėgnoje vietoje. Jame radinių neaptikta. Durpingas sluoksnis fragmentiškai fiksuotas ir kituose šurfuose, tačiau dėl gruntinio vandens jo atidengti nepavyko. Galima konstatuoti, kad pelkės paviršius ties dabartine Vytauto gatve yra aukščiau, o V–R kryptimi jis žemėja.

Tyrimų metu XVI–XVII a. kultūriniame sluoksnyje rasti 52 radiniai: gyvulių kauliukų, oksidacinės ir redukcinės buitinės keramikos (puodų, puodynių ir dubens) šukių, koklių fragmentų, geležinė kaltinė vinis (3 pav.). Radiniai saugoti perduoti PaKM.

Vytauto St. 48 and 48B

In 2020, a field evaluation (6 test pits totalling 12 m^2) was conducted on the plots at Vytauto St. 48 and 48B in Palanga, which cover roughly 1205 m^2 (Fig. 1). 10–40 cm thick, 16th–17th-century urban cultural layers containing the remains of former development were discovered under a 50–90 cm thick, 19th–20th-century layer of aeolian sand in the test pits (Fig. 2). The 16th–17th-century cultural layer contained 52 finds: small animal bones, sherds of oxidation and reduction household pottery (pots, jars, and a bowl), fragments of thrown stove tiles, and an iron hand-forged nail (Fig. 3).

Marius Petkus, Darius Balsas,
Rokas Kraniauskas

Vytauto gatvė 110

2020 m. Palangoje, sklype Vytauto g. 110 atlikti žvalgomieji tyrimai. Sklype rengiamas sporto paskirties pastato rekonstrukcijos projektas. Tyrinėto sklypo gretimybėje anksčiau tyrimai vyko 1982–2017 m. (*ATL 2009 metais*, 2010, p. 502; *ATL 2012 metais*, 2013, p. 668; *ATL 2015 metais*, 2016, p. 546; *ATL 2017 metais*, 2018, p. 349–351). Informatyvūs tyrimai atlikti 2017 m. Jų metu sklypuose Vytauto g. 73 ir 75 aptiktas 5–50 cm storio XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis.

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – sklypas Vytauto g. 110; 2 – 2020 m. ištirti šurfai. D. Balso brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – the plot at Vytauto St. 110; 2 – 2020 test pits.

Palangos įkūrimo data nėra tiksliai nustatyta, tikėtina, kad tai 1253 m., kai Palangos vietovė buvo paminėta Kuršo dalybų tarp Livonijos ir Rygos arkivyskupo akte. Palangos senasis miestas arba istorinis Palangos LDK miestelis pradėjo formuotis XVI a. 1779–1781 m. Palangos dvaro inventoriaus plane dabartinio sklypo Vytauto g. 110 vietoje užstatymas nepažymėtas. Į ŠR nuo tyrinėto sklypo pažymėtas pavienis pastatas su skaičiumi 50. Intensyvus užstatymas, kuris buvo susiformavęs prie Vytauto gatvės PV dalyje, ties dabartine Jūratės gatve nutrūksta ir prasideda smėlynai.

2 pav. Ištirtas šurfas 8 iš V. D. Balso nuotr.

Fig. 2. Test pit 8, as seen from the W.

3 pav. Šurfuose 4–7, 9–10 XVI–XVIII a. kultūriniame sluoksnyje rasta buitinė keramika. D. Balso nuotr.

Fig. 3. Household pottery discovered in the 16th–18th-century cultural layer in test pits 4–7 and 9–10.

2020 m. apie 2088 m^2 bendro dydžio sklype Vytauto g. 110 ištirta 11 šurfų, kurių bendras plotas 22 m^2 (1 pav.). Juose aptikti 1,2–1,75 m storio XVI–XX a. datuojami kultūriniai sluoksniai. 1–1,4 m gylyje atidengtą XVI–XVIII a. kultūrinį sluoksnį dengia supustyto smėlio klodas (2 pav.).

Ištirtuose šurfuose po velėnos ir paviršinio dirvožemio sluoksniais iki 35–70 cm gylio fiksuoti XX a. II pusėje suformuoti supiltiniai žvyro, smėlio ir griuvenų sluoksniai. Po XX a. II pusės sluoksniais aptiktas 5–50 cm storio XIX a. – XX a. I pusės kultūrinis sluoksnis, kurį sudaro pilkšvas smėlis su smulkiomis griuvenomis. Jame rasta įvairios buitinės glazūruotos keramikos, porceliano ir fajanso indų šukių, taip pat metalo ir stiklo dirbinių. Šurfe 10, 20 cm gylyje atidengtas XX a. I pusėje stovėjusio pastato pamato fragmentas. Pamatas apardytas, jo Š kraštas nukastas tiesiant inžinerines komunikacijas. Apie 25 cm pločio, apie 50 cm aukščio pamatas orientuotas ŠR–PV kryptimi, jis sumūrytas iš raudonų molinių plytų, rištas cementu. Po XIX a. – XX a. I pusės kultūriniu sluoksniu fiksuotas 35–65 cm storio supustyto smulkaus balkšvo smėlio sluoksnis.

Po supustyto smėlio sluoksniu šurfuose aptikti archeologiškai vertingi ir moksliniam pažinimui svarbūs Palangos miestelio kultūriniai sluoksniai. 1–1,4 m gylyje (H_{abs} 6,15–6,70 m) aptiktas 20–45 cm storio XVI–XVIII a. kultūrinis sluoksnis, kurį sudaro pustytas persimaišęs juosvas dirvožemis su balkšvu smėliu ir juodas humusingas smėlis (užpustytas dirvožemis). Šurfe 2, 1,25 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus įžemyje fiksuotas medinis apie 20 cm skersmens kuolas. Šurfe 3, 1,7 m gylyje aptikta į įžemį įgilinta struktūra – duobė (kuolavietė?). Duobė apskritimo formos, apie 20 cm skersmens ir apie 15 cm gylio, joje radinių neaptikta. Visuose šurfuose 1,2–1,75 m gylyje pasiek-

tas įžemis – rudas įvairios frakcijos smėlis su nedideliais akmenukais.

Tyrimų metu XVI–XVII a. kultūriniame sluoksnyje rasti 34 radiniai. Kultūriniame sluoksnyje rasta gyvulių kauliukų, buitinės keramikos – puodų ir puodynių (dalis šukių dengtos skaidria glazūra), dekoruotų lėkščių šukių, molinės keptuvės kojelė, žiestų koklių fragmentų (3 pav.). Radiniai saugoti perduoti PaKM.

Vytauto St. 110

In 2020, a field evaluation (11 test pits totalling 22 m^2) was conducted on the plot at Vytauto St. 110 in Palanga, which is roughly 2088 m^2 in size (Fig. 1), revealing 1.2–1.75 m thick, 16th–20th-century cultural layers. The 20–45 cm thick, 16th–18th-century urban cultural layers of Palanga found at a depth of 1–1.4 m (H_{abs} 6.15–6.70 m) in the test pits were covered by a blanket of aeolian sand (Fig. 2). The 16th–17th-century cultural layer contained 34 finds: animal bones, sherds of household pottery: pots and jars (some with a clear glaze), decorated plate sherds, the foot from a clay pan, and fragments of thrown stove tiles (Fig. 3).

SENIEJI TRAKAI

Birutė Lisauskaitė

Tyrimai Senuosiuose Trakuose

2019 m. buvo pradėti, o 2020 m. tęsti detalieji tyrimai įrengiamų buitinės nuotekynės magistralinių tinklų vietose Pakalnės, Pilies ir Trakų gatvėse, patenkančiose į Senųjų Trakų senovės gyvenvietės (UK 17209) ir Senųjų Trakų kaimo istorinės dalies (UK 22146) teritorijas.

Istorinių šaltinių, kuriuose būtų kalbama apie Senųjų Trakų atsiradimą, nežinoma, išskyrus XVI a. pradžios Bychovco kroniką. Iš vėlesnių istorinių šaltinių yra žinoma, kad Senuosius Trakus valdė kunigaikštis Kęstutis ir Senųjų Trakų pilyje gimė jo sūnus Vytautas. Tolesnė Senųjų Trakų pilies ir gyvenvietės istorija susijusi su čia 1405 m. įkurdinto benediktinų vienuolyno istorija. Vytautas jam ne tik paskyrė dešimtinę iš Senųjų Trakų dvaro, bet ir davė sklypą su dviem daržais, kurių vienas buvęs už pilies fosos, kur minimos kapinės ir jose buvusi medinė koplyčia. Šioje koplyčioje, 1757 m. piliavietėje sudegus bažnyčiai ir vienuolynui, buvo atliekamos bažnytinės apeigos. Tarp 1780 ir 1785 m. benediktinų abatas Liudvikas Celestinas Dydzinskis koplyčią pašventino Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų titulu. Kelis kartus remontuota ji stovėjo iki 1905 m.

Šalia piliavietės susiformavo kaimas. Senoji jo dalis, esanti arčiau piliavietės, formavosi savaimingai ir buvo kiek padriko plano. O jo ŠV dalis, suplanuota Valakų reformos metu, intensyviau pradėta įsisavinti tik XIX a. pabaigoje.

2006 m. Trakų gatvėje, į ŠV ir ŠR nuo sankirtos su Pilies gatve V. Steponaitis atliko žvalgomuosius tyrimus. Gatvės V pusėje rastas XVI–XVII a. kultūrinis sluoksnis su pavieniais radiniais ir vėlyvo laikotarpio perkasimai. Trakų gatvės R pusėje kastuose šurfuose rastas kultūrinis sluoksnis su XIV, XVI–XVII a. radiniais, sudegusių raudonų plytų duženomis, lovinių čerpių fragmentais (*ATL 2006 metais*, 2007, p. 414–415). 2008 m. archeologinius tyrimus Pakalnės, Pilies, Sodų ir Trakų gatvių dalyse, įrengiant dujotiekio tinklus, atliko J. Poškienė. Pakalnės, Sodų, Trakų gatvių atkarpose žvalgymų metu vertingo kultūrinio sluoksnio nerasta (*LIIR*, f. 1, b. 3081). 2009 m. archeologinius tyrimus rekonstruojamoje Trakų gatvėje trasoje kastų lietaus kanalizacijos šulinių vietose atliko G. Piličiauskas (*ATL 2009 metais*, 2010,